

Dubrowska, Małgorzata

Pamiętki osobiste po Władysławie Strakaczu, przemysłowcu skierniewickim i obywatelu ziemskim

Almanach Muzealny 4, 385-391

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Małgorzata Dubrowska

PAMIĄTKI OSOBISTE PO WŁADYSŁAWIE STRAKACZU,
PRZEMYSŁOWCU SKIERNIEWICKIM I OBYWATELU ZIEMSKIM

Od wielu lat zbiory Muzeum Historycznego m.st. Warszawy wzbogacają się o zespoły pamiątek osobistych po ciekawych ludziach. Nie muszą być to koniecznie osobistości ze stron encyklopedii, *Słownika Biograficznego* czy *Who is who*. Często są to postacie reprezentatywne dla czasu, w którym żyli, klasy społecznej, którą reprezentowali, także interesujące ze względu na własne pasje i zainteresowania, a przede wszystkim na rzetelnie wykonywaną pracę, której przeważnie poświęcili całe swoje życie.

Jest rzeczą znamioną, że często najbliższej rodzinie z trudem przychodzi ustalenie ważnej daty lub miejsca z życiorysu swego antenata, po którym pamiątki przekazuje do zbiorów muzealnych. Tym większa zatem odpowiedzialność muzealników opracowujących dany zbiór, poprzez szczegółowe badanie przyjętych obiektów.

W ostatnim czasie, w lutym 2002 r., do zbiorów Muzeum Historycznego m.st. Warszawy trafił zespół pamiątek związanych z postacią Władysława Marceliego Strakacza (1881–1951), przekazany przez jego wnuka Andrzeja Władysława Strakacza.

Zespół zawiera 33 pozycje inwentarzowe, w tym odznaki wojenne i Straży Pożarnej; odznaki, medale i plakietki sportowe; różne odznaki z wystaw przemysłowych oraz ordery kotyliionowe. Pamiątki te uzupełniają archiwalia osobiste Władysława Strakacza; paszport, dowód osobisty, legitymacje, zdjęcia i wizytówki (il. 1).

Urodził w Warszawie 6 czerwca 1881 r., syn Władysława i Ludwiki z Braulińskich, Władysław Strakacz przez całe niemal życie związany był ze Skierniewicami. Przez blisko 40 lat, od 1907 do 1948 r., prowadził jako właściciel znany, początkowo w guberni warszawskiej później województwie warszawskim, Browar Parowy w Skierniewicach. Jego składy mieściły się w różnych miejscach, m.in. w Toruniu, w wielu miastach mazowieckich, a w Warszawie przy ul. Chłodnej 64.

Odziedziczony po babce Józefie Braulińskiej browar w Skierniewicach, tzw. Browar Braulińskich, założony został w 1860 r. i był wówczas jednym z dwudziestu średnich przedsiębiorstw guberni warszawskiej z roczną produkcją wartości 39 tys. rb., przy zatrudnieniu 8 robotników¹. Władysław Strakacz przejmując go na własność rozbudował zakład i to w krótkim czasie. Pozwoliły na to zapewne fundusze uzyskane dzięki szczęśliwemu mariażowi z córką znanego warszawskiego jubilera Michała Mankielewicza (1855-1911) - Jadwigą. Już w latach 1908-1911 pod nazwą „Browar Skierniewicki i Słodowy Władysława Strakacza” zatrudniał 19 robotników przy kapitale zakładowym 100 tys. rb. i obrocie rocznym ok. 50 tys. rb. Strakacz wprowadził też silnik parowy o mocy 35 KM², toteż z początkiem lat dwudziestych firma występowała pod szyldem „Skierniewicki Browar Parowy Władysława Strakacza”³ (il. 2).

Browar słodowy wraz z fabryką wód owocowych zapewne nieźle prosperował, skoro w połowie lat trzydziestych zatrudniał 62 robotników przy kapitale 780 tys. zł. i przychodach rocznych 1 mln zł. Rozszerzono też składy na liczne miasta mazowieckie jak: Głuchów, Grodzisk Mazowiecki, Otwock, Pruszków, Sochaczew, Żyradów, Tatary k. Rawy Mazowieckiej, utrzymując je ciągle w Toruniu i Warszawie⁴. Sam właściciel należał do Związku Właścicieli Browarów w Polsce i Centralnego Związku Przemysłu Piwowarskiego i Słodowniczego z siedzibami w Warszawie.

Pamiętki przekazane do Muzeum przypominają o obecności Strakacza na wystawach przemysłowych i krajowych. Zachowała się odznaka pamiątkowa z Wystawy Ruchomej Przemysłu Krajowego z 1911 r. i inna pamiątka - paszport wydany w 1937 r. na Międzynarodową Wystawę w Paryżu⁵.

Jako przemysłowiec skierniewicki, człowiek rzutki i energiczny, zasiadał Władysław Strakacz w wielu towarzystwach miejscowych, m. in. w zarządzie Skierniewickiego Towarzystwa Wzajemnego Kredytu. Był przedsiębiorcą, który wiele łożył na potrzeby lokalnej społeczności; angażował się w budowę szpitala, szkoły, kościoła, wspierał też działalność miejscowej Straży Pożarnej. Zaświadczają o tym dwie odznaki jubileuszowe Straży Pożarnej w Skierniewicach wydane na 25-lecie w 1905 r. (il. 3) oraz odznaki honorowe Głównego Związku Straży Pożarniczych RP z ok. 1930 r.⁶ Za działalność

¹ *Księga Adresowa Przemysłu Fabrycznego w Królestwie Polskim na rok*. Rocznik opracował i wydał Leon Jeziorański, Warszawa 1904-1905, nr ogłoszenia 1906.

² *Przemysł Fabryczny w Królestwie Polskim. Opracował i wydał A. R. Sroka*, Warszawa 1908-1911, nr ogłoszenia 510, nr informacji 5578.

³ *Księga Adresowa firm handlowo-przemysłowych i rolniczych w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 1925-1926, reklama.

⁴ *Rocznik Polski Przemysłu i Handlu*, Warszawa 1934, nr ogłoszenia 5728; *Warszawski Skoro-widz Branżowy na rok 1936-1937. Obejmuje finanse, przemysł, handel, rzemiosło, wolne zawody*, Warszawa 1937, dz. Browary - reprezentacje.

⁵ Nr inw. kolejno: MHW 25817, MHW 25824/1.

⁶ Nr inw. kolejno: MHW 25798/1-2, MHW 25796.

społeczną Władysław Strakacz odznaczony został Brązowym Krzyżem Zasługi, którego miniaturę przekazała rodzina do zbiorów muzealnych⁷.

W zespole tym nie brakuje też pamiątek po działalności wojskowej Strakacza z lat międzywojennych. Stanowią je bowiem odznaka pamiątkowa 10 Batalionu Podchorążych rezerwy Piechoty (wyrób I Krajowej Medalierni A. Nagalskiego przy ul. Bielańskiej 16 w Warszawie) oraz odznaka pamiątkowa Związku Oficerów rezerwy (sygn. przez zakład Zjednoczonych Grawerów w Warszawie przy ul. Marszałkowskiej 145). Najbardziej okazałą pamiątkę tych lat stanowi w zbiorze odznaka 18 Pułku Piechoty, który stacjonował aż do 1939 r. w Skierniewicach (il. 4). Odznaka nadawana była od 1928 r., a wykonał ją według projektu porucznika Stanisława Jana Amirowicza, zakład grawerski Józefa Michrowskiego w Warszawie przy Nowym Świecie 15⁸.

Rodzina Strakaczów zamieszkiwała do 1948 r. w swoim majątku Strobów w gminie Dębowa Góra powiatu skierniewickiego. Z małżeństwa z Jadwigą Mankielewiczówną (1882-1934) Władysław Strakacz doczekał się syna Andrzeja (zm. 1943). Drugie jego małżeństwo z Kamillą Himmel (1903-1991) pozostało bezdzietne⁹.

Dużą ciekawostkę stanowią zachowane pamiątki z prywatnego życia państwa Strakaczów z 1911 r. Są nimi „ordery kotylionowe” z karnawału w Monachium, z różnych miejsc, w których wówczas bawili: z Hotelu Wagner, z Teatru Niemieckiego i Colosseum. Ozdobione różnokolorowymi wstążeczkami, pochodziły z fabryki wyrobów artystycznych Georga Lindnera i Hansa Wittmana oraz firmy „Deschler et Sohn” w Monachium¹⁰ (il. 5).

Najliczniejszy zespół stanowią medale, odznaki i plakietki o charakterze sportowym. Mówią wiele o zainteresowaniach Władysława Strakacza różnymi dyscyplinami sportowymi, o jego dobrej kondycji fizycznej i zdobytych licznych nagrodach w sportowych zawodach i konkursach.

Jedną z pierwszych pasji sportowych Strakacza było kolarstwo. Zachowały się medale nagrodowe Warszawskiego Towarzystwa Cyklistów z początku XX w. – złoty, srebrny duży i mały¹¹ (il. 6). Także z tego czasu medale Radomskiego Towarzystwa Kolarzy – złoty, dwa duże srebrne i mały srebrny¹². Prawdziwą ozdobę stanowi szarfa szeroka z niebieskiej mory zdobiona siedmioma medalami nagrodowymi z wyścigu kolarskiego w Rawie Mazowieckiej, tzw. Nagroda Damska – od Rawiczanek. Jest pamiątką po zawodach kolarskich, które odbyły się w tej miejscowości 12 sierpnia 1900 r. Umieszczone na niej medale Warszawskiego Towarzystwa Cyklistów oraz medale hono-

⁷ Nr inw. MHW 25795.

⁸ Nr inw. MHW 25792.

⁹ Informacja rodziny.

¹⁰ Nr inw. MHW 25820/1-3 - MHW 25822.

¹¹ Nr inw. MHW 25800 - MHW 25802.

¹² Nr inw. MHW 25803 - MHW 25805.

5

7

6

8

rowe z herbem m. Rawy Mazowieckiej stanowią wyróżnienie w zmaganiach kolarskich na różnych dystansach - 2, 3, 9 i 20 wiorst¹³.

Tenis był kolejną dyscypliną sportową uprawianą przez Władysława Strakacza. Należał do Międzynarodowego Klubu Sportowego w Karlsbadzie, co potwierdza plaketka klubowa z ok. 1930 r.¹⁴ (il. 7). Zachował się też medal

¹³ Nr inw. MHW 25799/1-7.

¹⁴ Nr inw. MHW 25807.

nagrodowy przyznany Strakaczowi na zawodach w Skierniewicach w 1932 r. z grawerunkiem; „Druga rakieta - Skierniewice 1932”¹⁵.

Jednakże wydaje się, że najdłużej pozostał Strakacz wierny pasji automobilowej. Brał udział w Międzynarodowym Rajdzie Automobilklubu Polski, jaki miał miejsce w dniach 16–23 czerwca 1929 r. Upamiętniła go ozdobna plakietka z nałożoną odznaką Automobilklubu Polskiego i stosownym napisem, którą wykonał wspomniany wyżej zakład grawerski Józefa Michrowskiego w Warszawie¹⁶ (il. 8). Inna zaś, przypomina jego udział w I Turnieju Automobilklubu Polski z Łódzkim Automobil-Klubem, który odbył się 1 września 1935 r.¹⁷

Samochodowemu sportowi Władysław Strakacz pozostał wierny do końca życia. Z powojennych tego typu pamiątek Muzeum posiada odznakę Automobilklubu Polski – Oddziału w Bydgoszczy wydaną wraz z legitymacją członkowską w marcu 1949 r.¹⁸ oraz znaczek Polskiego Związku Motorowego wydany w lipcu 1951 r. wraz z legitymacją i kartą członkowską PZM¹⁹.

W okresie władzy Polski Ludowej, trudnym do przetrwania dla przedwojennych przemysłowców i obywateli ziemskich, Władysław Strakacz zmuszony był, po upaństwowieniu browaru skierniewickiego i przeprowadzonej reformie rolnej, do opuszczenia stron rodzinnych. W 1949 r. zamieszkał w Warszawie przy ul. Chłodnej 64. Był to adres składu i przedstawicielstwa jego przedsiębiorstwa browarniczego w Skierniewicach. Adres ten figuruje na archiwaliach przekazanych do Muzeum – „Potwierdzeniu o zameldowaniu” w Warszawie z 5 grudnia 1949 r. oraz na wydany w marcu 1950 r. „Prawie Jazdy”²⁰.

Po wielu latach, w 1997 r., Rada Miasta Skierniewice nadała Władysławowi Strakaczowi tytuł „Honorowego Obywatela Miasta Skierniewice”, z uznaniem wspominając jego patriotyzm i pracę na rzecz rozkwitu skierniewickiego browaru, a także darowizny na cele społeczne i pomoc dla mieszkańców tego miasta.

Uroczystość miała miejsce na XXXIX Sesji Rady Miasta 22 grudnia 1997 r. Na ozdobnym dokumencie opatrzonym pieczęciami miejskimi czytamy: „Akt Nadania Tytułu „Honorowego Obywatela Miasta Skierniewice” dla Pana Władysława Strakacza, Rodowitego Skierniewiczana (!) wspomnianego przez mieszkańców naszego miasta z wielkim uznaniem i szacunkiem, który kontynuując rozpoczętą przez swoich dziadków pracę doprowadził do rozkwitu skierniewicki browar. Troszczył się nie tylko o swoich pracowników ale był również wrażliwy i czuł na krzywdę ludzką. Wspierał poprzez wysokie darowizny szlachetne cele społeczne, w tym szpital, szkołę i kościół. Był patriotą. Wykorzystując swo-

¹⁵ Nr inw. MHW 25808.

¹⁶ Nr inw. MHW 25809.

¹⁷ Nr inw. MHW 25811.

¹⁸ Nr inw. MHW 25810/a-b.

¹⁹ Nr inw. MHW 25812/a-c.

²⁰ Nr inw. MHW 25824/5-6.

je możliwości pomagał wielu mieszkańcom Skierniewic w czasie I i II wojny światowej". W podpisie „Rada Miejska w uznaniu jego zasług”²¹.

Muzeum Historyczne m.st. Warszawy, dziękując Panu Andrzejowi Strakaczowi za przekazane pamiątki po dziadku Władysławie Strakaczu, pragnie dodać, że tego typu zespoły, pamiątki imienne, są równie ważne dla zbiorów muzealnych jak i kolekcje różnych osób, które ostatecznie znajdują miejsce w pomieszczeniach muzealnych. Stanowią bowiem przykład utrwalania pamięci po ludziach, którzy odeszli, a o których różne przedmioty przemawiać będą do następnych pokoleń.

²¹ Akt Nadania Tytułu „Honorowego Obywatela m. Skierniewice” - w posiadaniu rodziny Wł. Strakacza.